

ské národnosti. Ačkoliv se v tomto případě jedná zcela jednoznačně o jasný příklad sociální segregace, neexistuje mnoho alternativních řešení, jak naložit s domácnostmi, které trvale odmítají platit za své bydlení. Holobyty neplní jen funkci nocleháren, ale mají rovněž odstrašující, represivní, kontrolní a příkazovou úlohu. Kontrolní funkcí se rozumí možnost limitovat stěhování permanentních neplatičů (další imigrace) a příkazová funkce spočívá v možnostech snadnější kontroly aktivit těchto lidí v situaci, kdy jsou soustředěni na jednom místě a nejsou rozptýleni po celém městě (obci). Ačkoliv jsou holobyty a s nimi spojená segregace předmětem poměrně tvrdé kritiky jejich odpůrců, tato kritika není zpravidla spojena s návrhem jiných realistických alternativ jak naložit s lidmi, kteří trvale odmítají platit za své bydlení, spolupracovat se sociálními pracovníky a zapojit se do projektů zaměřených na řešení jejich situace (splácení dluhů formou veřejných prací, rekonstrukcí domů apod.).

6.4 Přístupy k řešení bydlení ohrožených skupin obyvatel na příkladu Prahy, Brna a Ostravy

Praha

Magistrát hlavního města Prahy je hlavní institucí zodpovědnou za řešení sociálních problémů starších osob, zdravotně postižených, romské menšiny, sirotků, bezdomovců atd. Ačkoliv jednotlivé městské části disponují v oblasti bydlení poměrně rozsáhlými kompetencemi (otázky bytové politiky a správy obecního bytového fondu převedeného do jejich vlastnictví patří prakticky výhradně pod jejich pravomoc), samostatně nežádají o prostředky rozdělované v rámci programů podpory bydlení vyhlášených na centrální úrovni, to je úkolem Magistrátu. Magistrát je rovněž zodpovědný za zajišťování dočasných forem ubytování pro bezdomovce a osoby, které se dostanou do tíživé sociální situace (chráněné bydlení, noclehárny a ubytovny, poskytování dotací nadacím, charitám a neziskovým organizacím).

Úkolem Magistrátu je zřizování domů s pečovatelskou službou – v letech 1995 až 2001 bylo postaveno 1 722 nových bytů v domech s pečovatelskou službou, které byly určeny starým a handicapovaným osobám. O rozdělování těchto bytů rozhoduje sociální komise Magistrátu, kde má příslušná městská část své zástupce. Podle odhadů

převyšuje počet žadatelů o ubytování v těchto zařízeních současné kapacity města více než dvojnásobně. Byty v domech s pečovatelskou službou jsou přednostně přidělovány osobám, které se při stěhování vzdají doposud užívaného obecního bytu. V situaci, kdy žadatel o byt v domě s pečovatelskou službou zamýšlí převést uživatelské právo na stávající obecní byt na některého z příbuzných, je při rozhodování o přidělení bytu znevýhodněn.

Magistrát města je zodpovědný rovněž za řešení problematiky bezdomovectví. Hrubé odhady uvádějí, že počet bezdomovců v Praze se pohybuje v rozmezí od 2 000 do 3 500 osob. Typickým reprezentantem bezdomovce je podle údajů pracovníků Odboru sociální péče nezaměstnaný muž ve věku 28 – 42 let se základním vzděláním, který přišel o byt v důsledku rozvodu nebo byl vystěhován pro neplacení nájemného. Magistrát provozuje poradenskou kancelář pro bezdomovce, ubytovnu a noclehárnu otevřenou v zimních měsících. V noclehárně mají bezdomovci možnost přespát za poplatek 5 Kč/noc, v ceně je přitom zahrnuta i strava a poskytnutí základního ošacení. Počet lůžek na jednom pokoji se pohybuje od čtyř do deseti. Ráno musí klienti noclehárnu opustit. Ubytovna („Dům pro lidi bez přístřeší“) je otevřena po celý rok, doba pobytu klienta v tomto zařízení je však limitována (pohybuje se v rozmezí 14 dnů až 4 měsíců). I zde musí klienti za ubytování platit – za standardní dvoulůžkový pokoj a jednu noc činí poplatek 40 Kč. V obou zařízeních pracují sociální kurátoři, kteří se snaží klientům pomoci řešit jejich životní situaci (mimo jiné poskytují asistenci při vyřizování žádostí o sociální dávky, hledání zaměstnání atd.), současně se však snaží klienty přimět, aby se sami podíleli na řešení své tíživé situace (z tohoto důvodu je doba pobytu v ubytovně omezená).

V průběhu uplynulých pěti let se kurátorům z ubytovny pro bezdomovce podařilo čtyřem lidem zajistit ubytování v obecních nájemních bytech a zhruba deset lidí umístit do domovů důchodců, což pochopitelně nelze považovat za velký úspěch. Důvodem je zejména neochota městských částí podílet se na řešení problému bezdomovectví a spolupracovat se sociálními kurátory. Podle výpovědí kurátorů lze považovat za úspěch, když někteří z klientů odejdou z „městské“ ubytovny do některé z komerčních ubytoven, které nejsou podporovány z veřejných prostředků. Kvalita bydlení je však v takových zařízeních zpravidla nižší a ceny bytových služeb naopak vyšší než v některé z forem městem podporovaného bydlení.

Kromě veřejných institucí v Praze působí řada neziskových organizací, které zajišťují ubytování pro lidi bez přístřeší: Naděje, Armáda spásy, náboženské charitativní spolky. Každá z nich může požádat o prostředky rozdělované jednotlivými městskými částmi a Magistrátem, jejich činnost je tudíž spolufinancována z veřejných i soukromých zdrojů. Armáda spásy provozuje v Praze azylový dům (pobyt v něm je bezplatný, ale je limitován na maximálně 3 dny) a celoročně otevřenou ubytovnu (s přibližně 500 – 600 lůžky), kde mohou bezdomovci setrvat delší dobu, ale za pobyt zaplatí měsíčně 3 000 Kč.

Jednotlivé městské části vlastní a provozují několik domů pro matky s dětmi (Praha 8 – ACORUS, Praha 4 a Praha 6), ale neexistuje žádné speciální zařízení pro svobodné ženy. Magistrát hl. m. Prahy dále vlastní a spravuje Dům otevřených možností, který pomáhá dospívajícím dětem ze sociálních ústavů zapojit se do normálního života, a Dům na půli cesty pro lidi, kteří se vrátili z výkonu trestu v některém z nápravných zařízení.

Brno

Podobně jako v Praze i brněnský magistrát je zodpovědný za poskytování bydlení skupinám obyvatel, které se dostaly do situace sociální nouze nebo mají specifické bytové potřeby vyplývající ze zdravotního stavu. V Generelu (strategii) bydlení města Brna jsou vyjmenovány následující hlavní skupiny obyvatel se specifickými potřebami v oblasti bydlení:

a) lidé ve stavu dočasné sociální nouze

- osamělé matky s dětmi,
- opuštěné děti a mládež,
- lidé společensky nepřizpůsobení,
- žadatelé o azyl.

b) lidé, jejichž zdravotní stav, popř. věk vyžaduje speciální bydlení

- občané s omezenou možností pohybu,
- mentálně postižení lidé,
- senioři.

c) skupiny lidí potenciálně ohrožené vysokými výdaji na bydlení

- mladá manželství,
- nízkopříjmové domácnosti.

K řešení bytových potřeb výše uvedených skupin obyvatel jsou v Brně využívány následující hlavní nástroje a politiky:

1) Osamělé matky s dětmi

Při zabezpečení ubytování osamělých matek s dětmi je uplatňován třístupňový model: pobyt v ubytovacím zařízení, pobyt v ubytovacím zařízení pro přechodný pobyt a samostatné bydlení. V Brně existují dvě ubytovny pro osamělé matky s dětmi s celkovou kapacitou 41 bytových jednotek (dalších 81 žadatelů mělo k 31.12. 2001 podánu žádost o ubytování v tomto zařízení); jedna je ve vlastnictví brněnského magistrátu (spravována Městským centrem sociálních služeb a prevence), druhá ve vlastnictví katolické charity. Další obecní zařízení pro matky s dětmi bylo otevřeno v září 2002. Dočasné ubytování je poskytováno v jednom domě vlastněném Magistrátem (kapacita zařízení činí 49 bytových jednotek, k 31.12. 2001 mělo žádost o ubytování podáno dalších 60 čekatelů), s nájemníky je v tomto zařízení uzavírána smlouva na dobu určitou, zpravidla na jeden rok (může být prodloužena na dva roky) a nájem je stanoven na úrovni regulovaného nájemného. V průběhu pobytu v ubytovacím zařízení pro přechodný pobyt je pro matky ve spolupráci s Odborem sociálních služeb Magistrátu hledáno samostatné trvalé nájemní bydlení. Sociální kurátoři pomáhají matkám s žádostmi o přidělení uvolněných bytů v různých městských částech a zůstávají v kontaktu s bytovými odbory těchto městských částí. O jejich poměrně úspěšné spolupráci svědčí fakt, že přibližně 10 klientů ročně získá trvalé obecní nájemní bydlení. Jako útočiště obětem domácího násilí slouží azylový dům spravovaný občanským sdružením Magdalenium s kapacitou 10 lůžek.

2) Opuštěné děti a mládež

V Brně funguje několik dětských domovů, jejichž chráněnci se setkávají s problémy při hledání vlastního bydlení v okamžiku, kdy dosáhnou dospělosti a jsou nuceni opustit brány domova. Při zajišťování jejich bydlení je opět aplikován třístupňový model: ubytování v SOS vesničce (náhradní rodinná péče), cvičný byt (byt s dohle-

dem, aby se děti naučily reagovat a zvládat každodenní situace) a samostatné bydlení (obecní nájemní byt). V Brně fungují dva domy na půli cesty pro děti z dětských domovů, kde mohou zůstat po dobu jednoho roku a v průběhu této doby se jim sociální kurátoři snaží najít trvalé bydlení. Jeden dům je spravován přímo brněnským magistrátem, druhý městskou částí Brno – Královo Pole.

3) Lidé společensky nepřizpůsobení

Do této skupiny lidí patří osoby, které se vrací z výkonu trestu, bezdomovci, alkoholici a drogově závislí. Podle odhadu sociálních kurátorů je v Brně 200 až 300 bezdomovců. Při řešení jejich bytové situace se vychází z třístupňového modelu: noclehárna, ubytovna a ubytování pro přechodný pobyt. Ve městě funguje jedna noclehárna spravovaná Městským centrem sociálních služeb a prevence s kapacitou 31 lůžek, která poskytuje nouzové ubytování (přespání) mužům. Do zařízení současně docházejí sociální kurátoři, kteří zde vykonávají terapii s cílem minimalizovat sociální a zdravotní rizika. V případě, že klienti prokáží snahu a zájem dále spolupracovat s kurátorem, přecházejí do dalšího stupně ubytování. Ve městě jsou dvě ubytovny – jedna ve vlastnictví obce (řízená Městským centrem sociálních služeb a prevence) s kapacitou 18 lůžek (12 pro muže a 6 pro ženy) a druhá ve vlastnictví Armády spásy s kapacitou 112 lůžek. Ubytovna Armády spásy představuje kombinaci noclehárny a dočasného ubytování. Dalším zařízením, které poskytuje komplexní služby společensky neadaptovaným osobám, je azylový dům pod správou Městského centra sociálních služeb a prevence s kapacitou 89 lůžek. Azylový dům funguje jako noclehárna a ubytovna, ale poskytuje i ubytování pro přechodný pobyt. Sociální kurátoři se snaží motivovat klienty k aktivní participaci na řešení jejich bytové otázky a minimalizaci jejich závislosti na sociálních dávkách. Některé další organizace (především nezisková sdružení) poskytují ještě denní služby pro alkoholiky a drogově závislé.

V obecních noclehárnách mohou bez svolení sociálního kurátora klienti strávit maximálně tři noci, se souhlasem kurátora delší dobu, ale v takovém případě zaplatí za každou strávenou noc částku, která se může vyšplhat až na 100 Kč. Pobyt v obecní ubytovně není časově omezen, ale je opět placený. V případě ubytování v zařízeních pro přechodný pobyt musí klienti platit regulované nájemné. V situaci, kdy klient odmítne zaplatit za ubytování nebo odmítne spolupráci s kurátorem, musí odejít.

Kurátoři klientům pomáhají s vyřízením žádostí o sociální podporu a příspěvek na bydlení. Přibližně čtyři domácnosti odejdou každý rok z ubytovny nebo ubytování pro přechodný pobyt do obecního nájemního bytu. Spolupráce s jednotlivými městskými částmi v tomto případě není optimální.

4) Žadatelé o azyl

Osoby, které získají azyl v ČR jsou zařazeni do státního integrovaného programu a může jim být nabídnut byt prostřednictvím Ministerstva vnitra ČR. Byt může být poskytnut obcí, pak se musí jednat o byt první nebo druhé kategorie, který bude pronajmut nejméně po dobu 10 let a jednoho dne. Poskytnutím bytu pro azyllanta získá obec státní příspěvek na rozvoj infrastruktury. Byt může být poskytnut i soukromou fyzickou nebo právnickou osobou, v tomto případě se uzavírá smlouva mezi obcí a přímým vlastníkem bytu, poskytnutí příspěvku na rozvoj infrastruktury tím není nijak dotčeno.

5) Handicapované osoby a senioři

Ve městě je handicapovaným osobám k dispozici určitý počet obecních bezbariérových bytů (chráněné bydlení) situovaných v pěti obecních domech. K 31.12. 2001 bylo ve vlastnictví města 34 domů s pečovatelskou službou o celkové kapacitě 621 lůžek, ke stejnému datu bylo evidováno 348 dalších žádostí o ubytování v těchto zařízeních. Dalších 549 lůžek bylo k dispozici seniorům v domovech – penzionech pro důchodce (evidováno 1 448 žádostí o ubytování) a 1 229 lůžek v domovech důchodců (evidováno 2 185 dalších žádostí).

V Brně neexistují žádné specifické programy pro zlepšení přístupu k bydlení nízkopříjmových nebo mladých domácností (tzv. „startovací byty“ pro mladé domácnosti zcela chybí).

Podle výsledků SLDB 2001 žilo na území Brna 1 497 občanů romské národnosti (0,4 % z celkového počtu obyvatel města), podle mínění expertů je jejich počet ve skutečnosti podstatně vyšší a pohybuje se v rozmezí 8 000 – 13 000 lidí. Ve městě působí několik romských občanských sdružení (IQ Roma servis, Společenství Romů na

Moravě) a obecní kulturní a vzdělávací centrum pro romské děti a mládež (DROM). Většina dospělé romské populace ve městě je nezaměstnaná a není schopna vlastními silami řešit svou bytovou otázku; převážná většina romské populace žije v obecních nájemních bytech s regulovaným nájemným. Podobně jako v jiných městech je i v Brně značný počet romských domácností, které mají vysoké nedoplatky na nájemném a ostatních službách spojených s užíváním bytu, část domácností nerespektuje základní pravidla občanského soužití. S cílem zlepšit mezietnické vztahy zahájil Magistrát projekt „komunitního bydlení“. V rámci projektu byly vybrány dva obecní bytové domy (110 bytů) obývané z převážné části romskými rodinami, jejichž technický stav vyžadoval provedení rekonstrukce a modernizace. Většina domácností obývajících vybrané domy měla dluhy na nájemném. Cílem projektu bylo zapojit obyvatele do rekonstrukčních a modernizačních prací, po jejichž ukončení se mohli stát spoluvlastníky obývaných domů (družstevníky). Vlastní rekonstrukční práce byly doprovázeny kulturně-vzdělávacími aktivitami. Sídlo organizace DROM bylo přesunuto do jednoho z vybraných domů s cílem vytvořit místní vzdělávací centrum pro mládež, pracovníci DROM poskytovali místním obyvatelům právní konzultace, zavedli program prevence kriminality, jejich úkolem bylo posílit pocit sounáležitosti mezi obyvateli domu a spolupracovat na zavedení družstevní formy vlastnictví. Sídlo sdružení IQ Roma servis bylo ze stejných důvodů přesunuto do druhého z rekonstruovaných domů. V rámci projektu bylo vytvořeno také několik nových pracovních míst pro domovníky, asistenty vzdělávání dětí a mládeže, učitele tradičních umění, uklízeče, právníky atd. Velká část rekonstrukčních prací by měla být navíc realizována samotnými nájemníky – romskými domácnostmi. Po skončení stavebních prací by současní nájemníci měli mít možnost stát se družstevníky (tj. spoluvlastníky) bytového objektu. Každá domácnost by měla zaplatit družstevní podíl ve výši 1 000 Kč/m² podlahové plochy svého bytu. Domácnost má rovněž možnost tuto částku si odpracovat v průběhu rekonstrukčních prací při mzdové sazbě 50 Kč za hodinu; jestliže má dluhy na nájemném, pak je musí uhradit nebo opět odpracovat v rámci rekonstrukčních prací při hodinové sazbě 30 Kč, jinak jí nebude umožněno stát se podílníkem družstva. Rekonstrukce obou domů byla financována kombinací státních subvencí, subvencí poskytnutých městskou částí Brno – Střed a půjčkou od Rady Evropy se státní garancí. Ačkoliv se jedná o výjimečný případ efektivní spolupráce veřejného a soukromého sektoru a vzorový příklad komunitního projektu, objevila se rovněž kritika projektu ze strany některých odborníků. Vychází zejména ze skutečnosti, že projekt

nezhledňuje otázku sociální segregace a nepovede k vytvoření žádoucího sociálního mixu romské komunity a většinové populace.

Ostrava

Bytová politika v Ostravě má decentralizovaný charakter a blíží se více situaci v Praze než v Brně. Městské části mají výlučné právo rozhodovat o prodeji obecních bytů a příprava strategie privatizace (rozsah privatizace, cenové podmínky, slevy) spadá rovněž do jejich kompetence. Ostrava navíc nemá celoměstskou strategii bytové politiky s jasně stanovenými cíli a cílovými skupinami populace, její zpracování bylo delegováno na úroveň jednotlivých městských částí. Odbor sociální péče ostravského magistrátu definuje následující skupiny obyvatel ohrožené v přístupu k přiměřenému bydlení: seniory, handicapované osoby, osamělé matky, romské etnikum a společensky nepřízpůsobené osoby (lidé po výkonu trestu, bezdomovci).

1) Senioři

Více než 60 % lidí starších 80 let vyžaduje intenzivní sociální a zdravotní péči, značný počet penzistů pobírá nízkou penzi a jejich míra zatížení výdaji na bydlení tudíž dosahuje nepřijatelně vysokých hodnot. Podobně jako v jiných městech i v Ostravě fungují domovy důchodců, domovy – penziony pro důchodce a domy s pečovatelskou službou spravované Magistrátem. Město disponuje celkem 1 437 lůžky v domovech pro důchodce, ale počet žadatelů převyšuje současné kapacity stále více než 2,7 krát. Kapacita domovů – penzionů pro důchodce se nezměnila od roku 1997 a činí 328 lůžek, počet žadatelů je více než čtyřnásobný. Ve vlastnictví města je dále 17 domů s pečovatelskou službou s 947 bytovými jednotkami. Azylové domy pro seniory provozují také Armáda spásy, Charitní dům svatě Anežky a Charitní dům svatého Václava, jejich celková kapacita činí 105 lůžek.

2) Handicapované osoby

Na území městské části Ostrava – Muglinov funguje obecní centrum chráněného bydlení pro lidi s mentálním postižením s kapacitou 13 lůžek a nepřetržitou asistenční službou. Sociální pracovníci v centru pomáhají zdejším klientům vyřizovat admini-

strativní formality a zaměstnávají je v kuchyni, na zahradě, v rámci různých workshopů apod. Všichni lidé žijící v centru pracují. Další chráněné bydlení o kapacitě 10 lůžek provozuje neziskové sdružení Mens Sana, azylové bydlení pro handicapované osoby nabízí rovněž Dům svatě Veroniky a Charitní dům svatě Elizabeth (obě zařízení disponují celkem 29 lůžky).

3) Osamělé matky

V Ostravě funguje šest azylových domů pro osamělé matky s celkovou kapacitou 108 bytových jednotek (ještě v roce 1997 existoval ve městě pouze jeden azylový dům s deseti bytovými jednotkami), v roce 2000 zde našlo přístřeší 218 žen. Katolická charita a organizace FOIBE poskytují rovněž azylové bydlení pro osamělé matky, jejich zařízení skýtá 27 lůžek, ženy musí za pobyt platit částku kolem 50 Kč za noc (včetně stravování). Další azylový dům provozuje Armáda spásy.

4) Romové

Podle údajů SLDB 2001 žilo na území Ostravy pouhých 600 občanů romské národnosti, nicméně tento údaj je do značné míry zavádějící. Podle expertních odhadů žije na území města trvale nebo dočasně 20 000 až 40 000 Romů. Zřetelně patrná je ve městě tendence přesídlování romské komunity z centra města do okrajových čtvrtí, což s sebou nese riziko segregace a vzniku ghatt romského osídlení v méně atraktivních příměstských lokalitách. Hlavním důvodem migračních tendencí romské menšiny je nízká platební morálka (vysoké dluhy na nájemném) a prodej (privatizace) obecních bytových domů do vlastnictví třetích osob. V případě vystěhování se romské rodiny obvykle přestěhují do bytu jiné rodiny (často svých příbuzných) nebo žijí v dočasně uvolněných bytech těch rodin, které odešly do některé ze západních zemí, kde se pokoušejí získat azyl. Magistrát města s pomocí státu, jedné bytové asociace z Nizozemska a Katolickou charitou zahájily projekt „Vesnička soužití“, jehož náplní byla výstavba 35 nájemních domů rodinného typu pro občany romské národnosti i většinovou komunitu v městské části Slezská Ostrava. Podmínkou získání bytu ve vesničce byla aktivní účast na výstavbě. Všechny 35 domů již bylo dokončeno a do nových bytů se nastěhovalo 15 romských rodin, 15 českých rodin a 15 smíšených rodin (nájemné v bytech bylo stanoveno na úrovni nákladového nájemného).

5) Lidé společensky nepřizpůsobení

Osoby, které se vracejí z výkonu trestu čelí podle údajů ostravského úřadu práce velkým problémům při hledání zaměstnání – v roce 2001 se podařilo získat zaměstnání pouhým 58 lidem z celkového počtu 615 osob evidovaných na úřadě, které prošly pobytem v některém z nápravných zařízení. Ze statistik Městského centra sociálních služeb a prevence vyplývá, že kolem 600 bývalých vězňů má vážné problémy se zajištěním přiměřeného bydlení; řada těchto osob skončí na ulici jako bezdomovci. Kapacita obecní ubytovny pro lidi bez přístřeší ovšem činí pouhých 17 lůžek, odhady aktuálního počtu bezdomovců přitom hovoří o zhruba 150 lidech bez jakéhokoliv přístřeší a dalších 61 lidech přespávajících v noclehárnách. Profil „typického bezdomovce“ je podobný jako v Praze a Brně: muž ve věku 30 – 40 let. Ve městě funguje pouze jedna ubytovna pro bezdomovce ve vlastnictví obce, kterou spravuje Městské centrum sociálních služeb a prevence. Ubytovna poskytuje přístřeší pouze mužům, doba pobytu není omezena (nicméně je doporučováno, aby délka pobytu klienta v tomto zařízení nepřesáhla 3 roky). Podle informací zaměstnanců ubytovny chybí jakákoliv spolupráce s bytovými odbory jednotlivých městských částí při hledání trvalého bydlení pro klienty ubytovny. V průběhu roku 2001 se podařilo umístit pouze dvě osoby do domu na půli cesty. Klienti zaplatí za pobyt v ubytovně měsíčně 800 Kč a musí aktivně spolupracovat se sociálními kurátory na řešení své bytové situace. Katolická charita provozuje další zařízení pro bezdomovce zahrnující noclehárnu a ubytovnu o celkové kapacitě 70 lůžek. Klienti za poskytované služby platí 25 Kč za noc v noclehárně a 59 Kč v ubytovně (platbu si mohou také odpracovat).

Armáda spásy má k dispozici dalších 120 lůžek v azylovém domě, který slouží jako noclehárna a ubytovna převážně pro muže, určitý počet lůžek je však rezervován i pro ženy a osamělé matky. Za přespaní v noclehárně zaplatí klienti 10 Kč, měsíční poplatek za pobyt v ubytovně odpovídá částce životního minima určené k úhradě nákladů na domácnost. Ve městě funguje několik dalších komerčních ubytoven nabízejících ubytování za poměrně nízké ceny. Městské centrum sociálních služeb a prevence dále spravuje dům na půli cesty, který nabízí dočasné ubytování mládeži z dětských domovů a obětem domácího násilí; kapacita zařízení činí 43 bytových jednotek (maximálně pro 92 osob). Osoby ubytované v zařízení platí standardně regulované nájemné.

V porovnání se situací v Praze a Brně a zejména z pohledu skupin obyvatel ohrožených v přístupu k adekvátnímu bydlení se bytová politika uplatňovaná v Ostravě jeví jako nekoncepční s četnými nedostatky. Podpora mladých rodin při získávání bydlení (startovací byty) zcela chybí, město nemá jednotnou strategii bytové politiky na centrální úrovni, neexistuje registr uvolněných obecních bytů, obecně závazný právní předpis o způsobu pronajímání uvolněných obecních bytů. Velmi nedostatečná je rovněž spolupráce mezi provozovateli azylových domů a jednotlivými městskými částmi, ubytovací kapacity zařízení pro lidi v bytové nouzi jsou nedostatečné.

Závěr

S využitím dostupných datových souborů bylo prokázáno, že domácnosti důchodců, mladí lidé, osamělí rodiče, domácnosti s jedním ekonomicko-aktivním členem a domácnosti nezaměstnaných skutečně představují hlavní skupiny ohrožené nedostatečným přístupem k přiměřenému bydlení. Ačkoliv se ve většině případů jedná o bydlící domácnosti (jinak by ani nemohly být podchyceny současnou statistikou), představují velkou skupinu adresátů, jimž by měla být směřována účinná pomoc vedoucí ke zvýšení zejména finanční dostupnosti bydlení. Mimoto se ukázalo, že domácnosti důchodců žijí často v bytech, které mohou být z hlediska současných standardů bydlení považovány za nevyhovující z důvodu chybějícího nebo sdíleného základního příslušenství (vlastní kuchyně, koupelna, splachovací toaleta, tekoucí teplá voda, centrální vytápění). Lze si představit, že s cílem napomoci zlepšit standard bydlení takových domácností budou navrženy účinné nástroje kombinující objektivě orientovanou podporu s podporou konkrétních skupin obyvatel.

Mladí lidé i domácnosti seniorů častěji zmiňují problémy související se stavem okolního prostředí, v němž žijí, než problémy se stavem domu/bytu v němž bydlí. Domácnosti důchodců jsou v porovnání s mladými lidmi obecně spokojenější v obou oblastech (se stavem domu/bytu i okolního prostředí), hlavní problémy uváděné oběma skupinami se však diametrálně liší. Pro domácnosti důchodců je nejfrekventovanějším problémem špatný technický stav domu/bytu, v němž žijí, zatímco pro mladé lidi je to zejména nedostatečná velikost obývaného domu či bytu. I problémy týkající se okolního prostředí vnímají obě skupiny odlišně – mladí lidé nejčastěji vyjadřovali nespo-

kojenost s nedostatkem parkovacích ploch, zatímco domácnosti důchodců s hlukem pronikajícím do jejich obydlí z ulice.

Při hodnocení otázky jak, velkou finanční zátěž představují pro domácnost náklady na bydlení, se ukázalo, že domácnosti důchodců v porovnání s ostatními sociálními skupinami překvapivě nehodnotí zátěž představovanou náklady na bydlení tak negativně, jak by bylo možno očekávat. Jednoznačně se prokázalo, že se zvyšujícím se věkem přednosty domácnosti klesá četnost domácností, pro něž jsou náklady na bydlení velkou zátěží. Mezi domácnostmi s předností vyššího věku jsou také v podstatně menší míře zastoupeny domácnosti, které nebyly schopny včas uhradit závazky spojené s užíváním domu/bytu, v němž žijí. Příčinou však může v tomto případě být jak neochota přiznat dluhy, tak lepší platební morálka lidí vyššího věku.

Z popisu bytových politik uplatňovaných ve vztahu ke skupinám obyvatel ohrožených nedostatečným přístupem k bydlení na lokální úrovni tří vybraných měst – Prahy, Brna a Ostravy vyplynulo, že významnou část služeb poskytovaných lidem bez přístřeší nebo lidem, kteří nejsou schopni zajistit si z nejrůznějších důvodů bydlení vlastními silami, zajišťují neziskové organizace, občanská sdružení, církevní nadace a charity. Vzhledem ke skutečnosti, že příspěvky ze státního a místních rozpočtů tvoří hlavní zdroj financování těchto organizací, pro úspěšný rozvoj jejich dalších aktivit je stabilní přísun prostředků z těchto zdrojů nezbytnou podmínkou. Rozumná míra centralizace, stanovení dlouhodobé závazné strategie rozvoje bydlení města a intenzivní spolupráce mezi městskými částmi a pracovníky azylových zařízení se ukázaly být hlavními faktory efektivně fungující bytové politiky, která je uplatňována v Brně. Dobrý příklad projektu zaměřeného na integraci národnostních menšin do společnosti představuje rovněž program komunitního bydlení vyhlášený brněnským magistrátem.